

SCURT ISTORIC AL CERCETĂRILOR CARE ATESTĂ EXISTENȚA SUPINULUI ROMÂNESC

Alina-Paula NEMȚUȚ

Abstract

The aim of this article is to present the major contributions to the study of the Romanian supine, underlining the main aspects regarding this non-finite verbal form and the way approaches have developed throughout the years. We couldn't, of course, include all sources, making thus a selection.

Keywords: Supine, Participle, preposition, morpho-syntactic behavior, mixed characteristics.

Supinul românesc, față de cel latinesc, este întotdeauna prepozițional, neavând forme cazuale. Comportamentul mixt este specific și românei, toate gramaticile și studiile dedicate acestuia subliniindu-i dubla natură, nominală și verbală. Totuși, româna dispune de mai multe contexte de întrebuințare decât latina, limbă în care supinul se limita sintactic la câțiva regenți (verbe de mișcare pentru forma de acuzativ și câteva adjective pentru cea de ablativ). Mai mult, supinul latinesc reprezenta și o temă de conjugare, deci o bază verbală, servind la alcătuirea altor timpuri. Pornind de aici, se va emite o teorie potrivit căreia supinul românesc n-ar fi altceva decât o actualizare a unei forme-tip, i.e. participiul.

Literatura de specialitate care susține existența supinului este mai consistentă decât cea care îl contestă. Hariton Tiktin¹ include supinul printre *numele verbale*, el funcționând ca *substantiv* alături de infinitiv. Este întrebuințat prepozițional, având atribut, complement ori circumstanțial. Se face observația istorică potrivit căreia *supinul român corespunde celui latin*². Supinul poate exprima destinația și proveniența ca atribut, determină un verb sau un adjectiv ori ocupă poziția de circumstanțial³. Printre determinanții supinului apare complementul direct. Valorile gramaticale sunt asociate în definirea supinului, dar nu există o delimitare între ipostaza substantivizată, deși autorul spune că se articulează, totuși exemplifică la un loc supine diferite, care nu mai au nimic de-a face cu verbul, și supinul-verb.

Iorgu Iordan expune păreri opuse referitoare la supin. Pe de o parte, tratează supinul ca un *participiu trecut* însoțit de prepoziția *de*, fără a-l considera mod, *nici din punctul de vedere al sensului pe care îl dăm aici formei verbale numite mod, nici din punctul de vedere al aspectului morfologic, care-i identic cu al participiului*⁴. Pe de altă parte, afirmă că supinul are două valori: *una substantivală, întocmai ca infinitivul așa-ziis lung (culesul viei), cealaltă pur verbală (s-a apucat de cules via)*⁵. Ulterior va defini supinul ca formă verbală nominală, sinonimă cu infinitivul, ambele exprimând procesul, și omonimă cu participiul, de care se deosebește prin invariabilitate și marcarea prepozițională⁶.

Natura verbală e demonstrată prin determinările verbale: complement direct, indirect, instrumental, circumstanțial⁷. Supinul este situat în proximitatea substantivului, actualizând lipsa de autonomie sintactică, trăsătură explicabilă prin prezența mărcilor prepoziționale. Nu este compatibil de a intra în relație cu un subiect-agent, însă poate fi subiect în prezența unor predicate adverbiale. Supinul adnominal îndeplinește funcția de atribut verbal, în sintagme sau grupuri sintactice stabile: *apă de băut, mașină de cusut* etc., contexte în care poate îmbrăca valori de diateză. Supinul adverbial poate fi complement sau circumstanțial. Dependența supinului este argumentată și în *sintagme modale predicative*, incluzând un semiauxiliar de modalitate ori de aspect și formând predicate verbale compuse: *x are de spus ceva; nu este de făcut nimic; ce-i de făcut*. În sintagme formate cu verbul *a da* sau *a lăsa* supinul este văzut ca formant al unor expresii și locuțiuni verbale⁸. Pe lângă demonstrarea valorilor morfologice, Iorgu Iordan se referă la nominalizarea supinului, făcând diferențierea semantică între supinul și infinitivul substantivizat din punct de vedere aspectual⁹.

*Gramatica limbii române*¹⁰ analizează supinul foarte puțin, evidențiind două aspecte: funcția denominativă și comportamentul morfologic eterogen, similar infinitivului lung (*substantiv verbal ~ verb*). Dovada naturii substantivale este susținută și prin construcția prepozițională a supinului, și prin funcțiile specific nominale: atribut, complement indirect, circumstanțial de loc, de relație, de scop¹¹. Natura verbală este sugerată de prezența complementului direct: *D-apoi tu nici de păscut găștele nu ești bun*. Tot în context verbal este citat și supinul construit cu verbe de necesitate sau posibilitate: *a fi și a avea*. Se pomenește și articularea supinului, situație când acesta devine substantiv propriu-zis¹². În partea dedicată sintaxei, autorii tratatului se mulțumesc a da un exemplu sau două pentru diversele funcții ale supinului, fără a comenta tipurile de regenți¹³.

Viziunea *Gramaticii* concordă cu a lui Iorgu Iordan în privința caracterului hibrid al supinului. Trăsăturile nominale țin de apariția prepozițiilor, întâlnite și în flexiunea nominală, la acestea *Gramatica* adaugând funcțiile tipic substantivale. Prezența complementului direct este semnul comportamentului verbal (la Iordan complinirile se extindeau și asupra altor complemente și circumstanțiale), așa cum este și apariția pe lângă verbe modale și aspectuale (totuși nu este exemplificat niciun supin după a doua categorie de verbe, nici în tratat, nici la Iordan¹⁴). În ambele surse se atrage atenția asupra conversiunii verb > substantiv.

În *SMLRC* supinul apare tot ca mod nepersonal. Pe lângă abstractele verbale ca *fumatul oprit*, se constată existența unor *forme parțial omonime și sinonime cu acestea*, caracterizate prin: nearticulare și lipsa flexiunii nominale, păstrarea unor caracteristici sintagmatice ale verbului de bază, fiind admise relații sintactice tipic verbale (exceptând relația cu un subiect, este posibilă guvernarea unui acuzativ, chiar a unui nume predicativ în nominativ sau alte construcții)¹⁵. Irelevantă este înlocuirea supinului printr-un substantiv, lucru ce duce la modificarea organizării sintactice a construcției. Se disting așadar două omonime: un substantiv abstract verbal, fără nicio legătură cu verbul, și o formă verbală ce păstrează parțial regimul sintactic verbal, indiferent că se numește supin

sau altfel. Supinul devenit substantiv, alături de alte derivate ori infinitive lungi trebuie exclus din sfera verbală.

Grigore Brâncuș a descoperit în formele și utilizările supinului diverse concordanțe cu albaneza¹⁶. Distinge trei valori ale supinului în limba română, punctul în care se distanțează de viziunea Academiei fiind acela al recunoașterii unei valori de substantiv-verb. Astfel există: un *substantiv propriu-zis denominativ al acțiunii verbale*, articulat și determinat de un atribut, echivalent semantic cu infinitivul lung substantivizat; un *substantiv-verb*, comutabil cu o construcție verbală personală, supinul denumind și acțiunea; un *verb*, supinul primind determinări complete sau intrând în relație cu verbe modale și expresii verbale impersonale¹⁷.

Infinitivul albanez specific toscăi este coincident morfologic și sintactic cu supinul nostru, având structura prepoziție + substantiv participial neutru în acuzativ: *per të punuar*. Lipsit de prepoziție are valoare de substantiv, fiind articulat ca în română; denumește o acțiune și păstrează regimul verbelor în toscă (urmat de complement direct), iar în ghegă, pe cel al substantivelor (urmat de un atribut). Alte valori se evidențiază prin folosirea construcției în funcții sintactice similare cu ale supinului românesc: atribut, complement, circumstanțial; apariția după verbele *a fi* și *a avea* întrebuițate impersonal. Relevantă este și construcția în cele două limbi cu auxiliarul modal exprimând necesitatea, *a avea*¹⁸. Cercetătorul subliniază că supinul nostru seamănă formal cu infinitivul tosc, fiind alcătuit dintr-un substantiv de origine verbală. Apariția acestei valori la supin se explică prin procesul dispariției infinitivului, i.e. prin substantivizare sau înlocuirea lui cu conjunctivul¹⁹.

O perspectivă asupra supinului oferă și Dumitru Irimia²⁰, incluzându-l printre *formele absolute / neutre ale verbului*. Pomeniște sinonimia cu infinitivul, rolul denominativ, opoziția față de participiu, cele două ipostaze ale supinului, de verb și substantiv, ele deosebindu-se mai ales ca expresie (supinul substantiv se articulează, neadmițându-l pe *de*, fapt ce ține de flexiunea nominală și nu de cea verbală: **Mersul** *pe jos este odihnitor*; supinul verb nu admite articularea și este întotdeauna prepozițional: *Mai este încă de mers, nu glumă*). Supinul verb, la rândul său, prezintă *caracteristici substantivale* (poate îndeplini funcții sintactice specifice substantivului²¹) și *caracteristici verbale* (poate fi regent al unui complement direct sau de agent, deși mai rar; nu are nici categorii gramaticale tipic nominale: gen, număr, caz, nici tipic verbale: timp, diateză²²). În privința structurii morfologice, D. Irimia remarcă frecvența mai scăzută a prepozițiilor *la* și *pentru*²³ și faptul că supinul intră în structura predicatului verbal complex. Comportamentul sintactic al supinului se bucură de o exemplificare amplă, regăsindu-se mult mai multe funcții decât la alți cercetători²⁴.

În altă lucrare, D. Irimia își păstrează neschimbată poziția față de supin, însă descrie contextele de apariție, i.e. tipurile de regenți și comutabilitatea supinului cu infinitivul ori conjunctivul²⁵. Față de primul studiu amintit, este relevantă utilizarea supinului cu verbe modale și aspectuale, el intrând în structura unor *constituenți dezvoltate, prin care se realizează diferite funcții sintactice*²⁶. Ca formant al acestui tip de constituent, supinul

este considerat a realiza funcția de *complement (direct, indirect) interior, ca funcții de gradul II*. Apar și explicații legate de determinanți. Există însă o inconsecvență din partea autorului: acesta vorbește despre supinul verbelor intransitive, dar citează și supine ale verbelor tranzitive când exemplifică ultima complinire, aceea de complement direct²⁷. Este remarcată valoarea predicativă²⁸ a supinului.

C. Dimitriu își va nuanța poziția față de supin de la o lucrare la alta. Acesta susține existența a trei tipuri de construcții cu supin: determinant al unui substantiv, funcționând ca atribut: *vorbe pe ales* sau nume predicativ: *frica era de nepovestit*, considerându-l, cu anumite rezerve, o *perifrază adjectivală*; determinant al unei *perifraze verbale*, supinul fiind subiect: *e greu de răspuns*, sau al unui verb predicativ, fiind complement sau circumstanțial: *ne poștiră la scaldat*, *vorbești pe înțeles*, contexte în care supinul e considerat fie *perifrază substantivală*, fie *perifrază adverbială* (pentru ultimul exemplu); formant al unui predicat verbal compus pe lângă semiauxiliarele de mod *a avea* sau *a fi* ori semiauxiliarele de aspect *a termina*, *a sfârși*: *au de discutat*, *este de făcut*, *sfârșesc de zis*. Pe acesta îl tratează drept supin, semiauxiliarul atribuindu-i persoana și celelalte categorii gramaticale verbale²⁹.

În ce ne privește, considerăm verbe la supin toate aparițiile, mai puțin grupările *pe ales* și *pe înțeles*, ele reprezentând niște locuțiuni, prima adjectivală, a doua adverbială. Mai mult, contrar lui Dimitriu³⁰, purtătorii morfemelor predicativității sunt semiauxiliarele la mod personal, ele neatribuind categorii gramaticale verbale supinului, acesta „neprimind” niciun indice de predicție de la nimeni. Autorul condiționează existența supinului de prezența semiauxiliarului, lucru total neadevărat, având în vedere că structurile cu supin nu se reduc numai la cele expuse de acesta. Deși nu acceptă un supin în afara predicatului verbal compus, totuși vorbește despre un circumstanțial final materializat astfel³¹.

Supinul din exemplul: *e greu de cules*, este considerat *numai substantiv, nu și verb*, indicând numele acțiunii și nu procesul, având categorii nominale și nu verbale, iar cel din contextul: *X are de cules via.*, este *numai verb, nu și substantiv*, indicând acțiunea ca proces, nedenumind-o³². C. Dimitriu susține că există și un substantiv, un adjectiv și un adverb provenit din supin³³. Pe *de ales* îl interpretează ca prezentând: *acțiunea ca proces*: *El are de ales o melodie*. (verb la modul supin); *acțiunea ca însușire a numelui*: *melodia de ales...* (perifrază adjectivală); *acțiunea ca însușire a altei acțiuni*: *El ia pe ales o melodie*. (perifrază adverbială). Totuși nu este totuna *melodia de ales* (*melodia care trebuia aleasă*, supinul având o interpretare modală ce poartă trăsătura [+ Obligativitate]) cu *melodia aleasă* (*melodia care a fost aleasă*, acțiunea prezentându-se ca încheiată, fără a fi modalizată, *aleasă* fiind un participiu verbal pasiv).

Pentru valoarea de substantiv, invocă rolul denominativ și niște echivalențe aproximative cu alte nume verbale. Credem că este vorba de o sinonimie sintactică, nerelevantă pentru demonstrarea existenței unui substantiv ori a unei locuțiuni substantivale: *are bani din scris* = *are bani din scrieri*, *e greu de cântat* = *e greu cântat*³⁴. Pentru adjectivul provenit din supin, unele perifraze sunt ambigue: între adjectiv și adverb, adjectiv și substantiv ori adjectiv și adverb. Echivalența aproximativă cu adverbe

sintetice a perifrazelor adverbiale poate duce la interpretarea lor ca locuțiuni, dar nu ca adverbe propriu-zise (*pe ales, într-ales, în ascuns*³⁵).

Valeria Guțu Romalo vede în supin nu un mod, ci o formă verbală nepersonală dependentă, a cărei folosire prepozițională *caracterizează mai curând substantivul decât verbul*³⁶. Ion Diaconescu abordează supinul după sinonimia modală³⁷, i.e. transpunerea prin indicativ sau conjunctiv. Preocupat de aparițiile supinului în textele literare, îi identifică valoarea nominală și verbală în secole diferite³⁸. Gh. Constantinescu-Dobridor nu prezintă supinul din vreo perspectivă diferită³⁹. Mioara Avram reiterează informațiile expuse de alți cercetători⁴⁰.

O contribuție substanțială la înțelegerea supinului din perspectiva funcționării sale și a tiparelor specifice de construcție, a claselor de regenți, dar și a relației cu alte forme îi revine Gabrielei Pană Dindelegan, cea care semnează numeroase articole și părți ale unor lucrări, diverse intrări referitoare la supin într-un dicționar terminologic⁴¹, subcapitolul dedicat acestuia în *Gramatica limbii române. Cuvântul* (2005, 2008), dar nu numai⁴². Supinul este descris după capacitatea de a păstra parțial disponibilitățile combinatorii specifice verbale și posibilitatea de a se constitui în centru de grup sintactic. Astfel există niște *vecinătăți ale supinului*, perpetuate de la verbul prototipic⁴³, dar și restricții impuse⁴⁴. Este explicitată dubla natură a supinului, nominală și verbală⁴⁵; apar detalii privitoare la contextele comune supinului și infinitivului ori conjunctivului⁴⁶; supinul este abordat în tandem cu participiul⁴⁷; se accentuează fenomenul *controlului* asupra subiectului supinului⁴⁸ și se detaliază specificul construcțiile *tematizate*⁴⁹ prin supin. Informații diversificate apar nu doar în primul volum al *GALR*, ci și în al doilea (vezi comportamentul sintactic al supinului, el apărând ca centru de grup sau adjunct în grupul verbal, adjectival și nominal; încorporarea valorilor de diateză – *pasivul lexical*; funcțiile sintactice exemplificate etc.)

Din cele prezentate reiese diversitatea preocupărilor legate de supinul românesc, subliniind necesitatea tratării sale ca formă verbală distinctă, contrar problemei de terminologie ridicată de acesta. Există și alte studii ce „revizitează” supinul⁵⁰, pe care din lipsă de spațiu nu le-am mai comentat sau care discută prea puțin despre el, uneori deloc.

BIBLIOGRAFIE

** *Gramatica limbii române*, 1966, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Academiei.

** *Gramatica limbii române [GALR]*, 2005, ediția a III-a, București, Editura Academiei.

** *Gramatica limbii române [GALR]*, 2008, ediția a III-a revăzută și adăugită, București, Editura Academiei.

Avram, Mioara, 1997, *Gramatica pentru toți*, București, Editura Humanitas.

Avram, Mioara, 2005, *Forme verbale cu funcție circumstanțială de relație în construcții tautologice în limba română*, p. 23–32, în *Diracția în cercetarea lingvistică actuală. In memoriam Magdalena Vulpe*, Editura Universității din Ploiești.

- Bidu-Vrânceanu, Angela, Călărășu, Cristina, Ionescu Ruxăndoiu, Liliana, Mancaș, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, 2005, *Dicționar de științe ale limbii* [DSL], București, Editura Academiei Române.
- Bîtea, Ioan, N., 1987, *Observații pe marginea unor construcții cu supin*, în LR, XXXVI, nr. 5, p. 377–387.
- Brâncuș, Gh., 1967, *O concordanță gramaticală româno-albaneză: modul supin*, în LL, XIII, p. 99–105.
- Bulgăr, Gh., 1960, *Despre locuțiunile românești de tipul: pe alese, de mânecate, pe nevăzute*, în SCL, XI, nr. 3, p. 395–401.
- Ciortea, Marcela, 2005, *Supinul în Divanul lui Dimitrie Cantemir*, în *Annales Universitatis Apulensis, Philologica*, tom 3, p. 162–168.
- Constantinescu-Dobridor, Gh., 1996, *Morfologia limbii române*, București, Editura Vox.
- Coteanu, I., 1985, *Limba română contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- Diaconescu, Ion, 1971, *Supinul din limba română din secolele al XVI-lea, al XVII-lea și al XVIII-lea*, în AUB, XX, nr. 1–2, p. 151 și urm.
- Diaconescu, Ion, 1983, *Moduri nepersonale cu valoare predicativă*, în LLR, 12, I, p. 5–8.
- Diaconescu, Ion, 1989, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
- Dimitriu, C., 1979, *Gramatica limbii române explicată I. Morfologia*, Iași, Editura Junimea.
- Dimitriu, Corneliu, 1999, *Tratat de gramatică a limbii române. Morfologia*, Iași, Editura Institutul European.
- Dimitriu, Corneliu, 2002, *Tratat de gramatică a limbii române. Sintaxa*, Iași, Editura Institutul European.
- Drașoveanu, D.D., 1997, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium.
- Frâncu, Constantin, 2000, *Conjunctivul românesc și raporturile lui cu alte moduri*, Iași, Casa Editorială „Demiurg”.
- Guțu Romalo, Valeria, 1964, *Un procedeu distribuțional de delimitare a paradigmelor*, în SCL, XV, 1, p. 66–67.
- Iordan, Iorgu, 1954, *Limba română contemporană*, București, Editura Ministerului Învățământului.
- Iordan, Iorgu, Guțu Romalo, Valeria, Niculescu, Alexandru, 1967, *Structura morfologică a limbii române contemporane* [SMLRC], București, Editura Științifică.
- Iordan, Iorgu, Robu, Vladimir, 1978, *Limba română contemporană*, București, Editura Pedagogică.
- Iorgu, Iordan, 2005, *Gramatica limbii române*, București, Editura Semne.
- Irimia, Dumitru, 1976, *Structura gramaticală a limbii române. Verbul*, Iași, Editura Junimea.
- Irimia, Dumitru, 2008, *Gramatica limbii române*, ediția a III-a revăzută, Iași, Editura Polirom.
- Manoliu-Manea, Maria, 1993, *Gramatică, pragmasemantică și discurs*, București, Editura Litera.

- Nagy, Rodica, 2005, *Sintaxa limbii române actuale. Unități, raporturi și funcții*, Iași, Editura Institutul European.
- Neamțu, G.G., 2006, *Observations sur le statut morphologique du participe et du "supin" en roumain*, în StUBB, LI, nr. 2, p. 13–27.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 1981, *Structura sintactică Nominal + Adverb (sau Adjectiv) + Supin*, în LR, XXXI, nr. 1, p. 5–13.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 1990, *Ipostaze sintactice ale „tematizării”*, în AUB, seria LLR, p. 30–38.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 1992, *Sintaxă și semantică. Clase de cuvinte și forme gramaticale cu dublă natură*, București, Tipografia Universității din București.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 1992, *Teorie și analiză gramaticală*, București, Editura Coresi.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 1998, *Din nou despre determinanții supinului. Notă sintactică*, în LLR, nr. 4, p. 3–5.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 1999, *Sintaxa grupului verbal în limba română*, ediția a II-a, Brașov, Editura Aula.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 2001, *Un tipar sintactic de „tematizare forte”: De văzut, am văzut destule*, în LL, nr. 1, p. 51–60.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 2005, *Elemente de gramatică. Dificultăți, controverse, noi interpretări*, București, Editura Humanitas Educațional.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 2007, *Din nou despre participiu și supin. Câteva precizări*, în SCL, LVIII, nr. 1, p. 163–174.
- Pană Dindelegan, Gabriela, 2007, *Din nou despre participiu și supin. Câteva precizări*, în SCL, LVIII, nr. 1, p. 163–173.
- Stati, Sorin, 1972, *Elemente de analiză sintactică*, București, Editura Didactică și Pedagogică.
- Tiktin, Hariton, 1945, *Gramatica română. Etimologia și sintaxa*, ediția a III-a, București, Editura Tempo.

NOTE:

¹ În *Gramatica română. Etimologia și Sintaxa*, p. 96–97. În categoria numelor verbale apar și trei adjective: gerunziul, participiul și adjectivul verbal derivat cu sufixul *-tor*. Numele verbale sunt denumite și *moduri impersonale*.

² *Ibidem*, p. 97.

³ *Ibidem*. Vezi, pentru exemplificările funcțiilor amintite, p. 184, 186, 194 și 196.

⁴ *Gramatica limbii române*, p. 175.

⁵ *Limba română contemporană*, p. 416.

⁶ Vezi lucrarea semnată alături de Vl. Robu, *Limba română contemporană*, p. 481.

⁷ *Ibidem*, p. 481, vezi exemplele.

⁸ *Ibidem*, p. 481, pentru contextele de ocurență ale supinului.

⁹ *Ibidem*, p. 482, pentru mai multe exemplificări și comentarii pe marginea sinonimiei și a diferenței semantice dintre infinitivul și supinul substantivizat.

¹⁰ Vol. I, p. 233–234.

¹¹ Poate fi pusă la îndoială corectitudinea unor funcții sintactice ale supinului exemplificate de *Gramatică*: complementul indirect sau circumstanțialul de loc. Ambele sunt, de fapt, circumstanțiale de scop.

¹² *Ibidem*, p. 233–234, vezi exemplele.

¹³ Vezi vol. II al *GLR*, unde apar următoarele funcții: subiect (p. 89); predicat verbal compus (p. 103); nume predicativ (p. 137); atribut verbal al destinației sau provenienței (p. 153); complement indirect (p. 179);

complement circumstanțial: de scop (p. 180, 187); de mod consecutiv (p. 193); de relație (p. 195); construcții tautologice (p. 416).

¹⁴ În Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *op. cit.*, p. 450 se citează o sintagmă cu supin cerut de verb aspectual: *terminase de povestit*.

¹⁵ Autori Iorgu Iordan, Valeria Guțu Romalo, Alexandru Niculescu. Vezi p. 208. Incapacitatea supinului de a se combina cu un subiect marchează gradul de subordonare față de elementul regent. Totuși, *în multe situații se poate spune că subiectul supinului coincide cu subiectul verbului regent: S-au dus la cules porumb*. Vezi, pentru această observație, nota 1 de la p. 209. Alte date legate de supin vizează omonimia parțială cu participiul-adjectiv, care duce la construcții nerecomandabile, rezultat al contaminației dintre două construcții sinonime.

¹⁶ Vezi *O concordanță gramaticală româno-albaneză: modul supin*, p. 99–105.

¹⁷ *Ibidem*, p. 100. Vezi exemplele citate.

¹⁸ *Ibidem*, p. 103. Vezi exemplificările din albaneză pentru atribut, complement direct, circumstanțial de relație sau de scop.

¹⁹ *Ibidem*, p. 105.

²⁰ Vezi *Structura gramaticală a limbii române. Verbul*, p. 130, 141–142 și 201–202.

²¹ *Ibidem*, p. 141. În privința circumstanțialului de relație citat: *De părăsită, părăsită era, căci cucuta, brusturul și urzica moartă creșteau în voie...*, considerăm că exemplul folosit de D. Irimia nu este unul adecvat, în această poziție apărând un adjectiv participial, dovadă acordul în gen și număr cu nominalul-subiect (*ea părăsită*). Forma ocurentă nu este așadar un supin.

²² *Ibidem*, p. 141–142, vezi exemplele.

²³ Lingvistul nu pomenește deloc alte prepoziții specifice supinului, ilustrate și acestea în textele literare: *din, după, în, pe*. Nici când detaliază sintaxa supinului nu folosește contexte în care acestea apar.

²⁴ *Ibidem*, p. 201–202.

²⁵ Vezi *Gramatica limbii române*, ediția a III-a revăzută, p. 315, pentru exemplificarea pe tipuri de regenți.

²⁶ *Ibidem*, p. 316

²⁷ *Ibidem*, p. 316, pentru exemplificările tuturor determinanților supinului.

²⁸ Despre valoarea predicativă a supinului a discutat și Ion Diaconescu. Vezi *Moduri nepersonale cu valoare predicativă*, p. 7, unde sunt ilustrate două situații când verbul la supin îndeplinește funcția de *predicat al propoziției*.

²⁹ Vezi *Gramatica limbii române explicată. Morfologia*, p. 306–309, pentru cele trei tipuri de construcții. Informații legate de supinul construit cu semiauxiliare de mod sau aspect (predicat verbal compus) se găsesc și în *Tratat de gramatică a limbii române. Morfologia*, p. 400–401, 402, 412–415 și 417–418, dar și în vol. II, *Sintaxa*, p. 1295.

³⁰ Vezi *Gramatica limbii române explicată. Morfologia*, p. 309.

³¹ În *Tratat de gramatică a limbii române. Sintaxa*, p. 1435, apare observația: *La circumstanțialul exprimat prin substantive încadrăm și ceea ce Gram. Acad. (II, p. 179) consideră «verb la supin» (contexte ca plecaseră ÎN peștii), iar Irimia, Gram. (p. 450) «forme verbal-nominale» (contexte ca a plecat LA târguit)*.

³² Vezi *Tratat*, I, p. 619. Amândouă supinele se referă la „acțiunea de a culege”, deci la proces, fiind verbe și substituibile printr-un conjunctiv. Dacă lingvistul admite în primul caz existența unui substantiv cu flexiune de număr, este acceptabil un plural în același context? **E greu de culesuri?* În privința cazului, acesta ar fi un nominativ. Discutând despre realizarea supinului ca subiect (și complement direct), D.D. Drașoveanu, în *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, p. 254 și 255–256, afirmă că nu avem subiect (sau complement direct), ci ocupanți ai pozițiilor respective, având ca notă comună substituibilitatea unuia cu ceilalți (ocupanți), notă prin care ei sunt membrii aceleiași clase (de substituție). Vezi distincția între *substituenți cazuali* (substantivalul este ocupantul central al funcțiilor de subiect și complement direct) și *substituenți acazuali* (anominativi și anacuzativi), aici intrând supinul, gerunziul și infinitivul ca *propoziții contrase*. Întorcându-ne la teoria lui Dimitriu, nu suntem pentru un substantiv într-o asemenea ipostază.

³³ Subscrie ideii existenței unui adverb și a unui adjectiv provenit din supin și Rodica Nagy. Vezi *Sintaxa limbii române actuale. Unități, raporturi, funcții*, p. 278–279. În contexte precum (*vorbește*) *pe înțeleș, este de neînțeleș*, autoarea acceptă un supin adverbial, ba mai mult, afirmă că, dată fiind posibilitatea substituției prin adverb pentru de *neînțeleș* în *perifraze verbale impersonale, am putea admite că un complement de agent determină și «adverbe» (dacă nu se consideră că este regent complexul verb-adverb): Este de admis de către oricine*.

³⁴ *Scris* ca substantiv abstract verbal ilustrează un singular, iar substantivul cu care lingvistul propune să-l înlocuim, chiar dacă are aceeași proveniență (verbală), este un plural: *scrieri*. *Din scris* este, de fapt, un acuzativ prepozițional exprimând proveniența. *De cântat* se referă la acțiune ca proces (deci este verb la supin), iar *cântatul* indică activitatea (devenit substantiv prin articular). Vezi p. 623 a *Tratatului*, I, pentru exemplificarea diverselor perifraze substantivale.

- ³⁵ *Ibidem*, p. 625, pentru mai multe exemple. Pentru explicitarea provenienței unor locuțiuni de tipul perifrazelor adverbiale citate de C. Dimitriu, vezi studiul lui Gh. Bulgăr, *Despre locuțiunile românești de tipul: pe alese, pe mâncate, pe nevăzute*, p. 395–401.
- ³⁶ Vezi *Limba română contemporană*, coordonator Ion Coteanu, p. 172 și 173.
- ³⁷ Vezi *Probleme de sintaxă a limbii române actuale. Construcție și analiză*, p. 25.
- ³⁸ Vezi *Supinul în limba română din secolele al XVI-lea, al XVII-lea și al XVIII-lea*, p. 151–163. Pentru exemple cu supin aparținând literaturii române vechi, vezi și studiul Marceliei Ciortea, *Supinul în Divanul lui Dimitrie Cantemir*, p. 165–167.
- ³⁹ Vezi *Morfologia limbii române*, p. 236–237.
- ⁴⁰ Vezi *Gramatica pentru toți*, p. 169–170.
- ⁴¹ *Dicționar de științe ale limbii*, p. 521.
- ⁴² Vezi p. 509–524, un aport calitativ însemnat pentru înțelegerea acestei forme verbale nepersonale.
- ⁴³ Pentru exemplificarea posibilităților combinatorii, vezi *Sintaxă și semantică*, p. 133, *Teorie și analiză gramaticală*, p. 31, *Sintaxa grupului verbal*, p. 130; *GALR*, I, p. 510 și 512–513. Pentru asocierea supinului cu vecinătăți de tip verbal, vezi Valeria Guțu Romalo, *Un procedeu distribuțional de delimitare a paradigmelor*, p. 66–67. Pentru spectrul de valențe ale verbelor la moduri nepersonale, vezi Sorin Stati, *Elemente de analiză sintactică*, p. 94–95 și 108–109.
- ⁴⁴ *Sintaxă și semantică*, p. 133–134 și *Sintaxa grupului verbal*, p. 130.
- ⁴⁵ *Teorie și analiză gramaticală*, p. 30–31, *Sintaxă și semantică*, p. 128–129 și 130–131. Pentru concluzii comparative privitoare la infinitiv și supin, vezi și p. 135. Informații despre supin și infinitiv se pot găsi și la Maria Manoliu-Manea, în *Gramatică, pragmasemantică și discurs*, p. 112–113.
- ⁴⁶ *Sintaxă și semantică*, p. 12, 46–47 și 72–73. Pentru concurența dintre infinitiv și supin după anumite adjective, vezi și Constantin Frâncu, *Conjunctivul românesc și raporturile lui cu alte moduri*, p. 147.
- ⁴⁷ Vezi observațiile din *GALR*, I (2005, 2008), p. 510–511, dar și articolul G.P. Dindelegan, *Din nou despre participiu și supin. Câteva precizări*, p. 163–173. Maria Manoliu-Manea, în *op. cit.*, p. 110–112, detaliază relația dintre supin și participiul trecut.
- ⁴⁸ Pentru definirea conceptului, vezi *Dicționar de științe ale limbii*, p. 141, dar și *Sintaxă și semantică*, p. 73 și 132. Descrierea controlului exercitat asupra subiectului supinului apare și în *GALR*, I, p. 513, 514, 516 și 517 (2005, 2008). Pentru subiectul supinului, vezi și vol. II, p. 350 (2005) și p. 370–371 (2008).
- ⁴⁹ Vezi articolele *Structura sintactică Nominal + Adverb (sau Adjectiv) + Supin*, p. 5–13, *Ipostaze sintactice ale „tematizării”*, p. 31–35, *Un tipar sintactic de „tematizare forte”*: *De văzut, am văzut destule*, p. 5–14, dar și *Sintaxă și semantică*, p. 13, 75, 77, 80, 81 și 82–83, *Elemente de gramatică*, p. 151–164; Ioan N. Bîtea, *Observații pe marginea unor construcții cu supin*, p. 377–387. Pentru supinul din propozițiile topicalizate, vezi și Maria Manoliu-Manea, *op. cit.*, p. 107–108. Corespunzând unui circumstanțial de relație, supinul tematizat este o construcție tautologică. Pentru acest fenomen, vezi Al. Graur, *Tautologia în limbă*, p. 443–448, iar pentru aplicarea la supin, Mioara Avram, *Forme verbale cu funcție circumstanțială de relație în construcții tautologice în limba română*, p. 23–32.
- ⁵⁰ Vezi G.G. Neamțu, *Observations sur le statut morphologique du participe et du "supin" en roumain*, p. 13–27.